

OPIS PROJEKTU

Prace remontowe związane z renowacją kościoła p.w. Narodzenia NMP w Środzie Śląskiej. Etap I. Remont dachu oraz prace konserwatorskie elewacji.

1. Miejsce realizacji projektu.

Kościół p.w. Narodzenia NMP w Środzie Śląskiej posiada indywidualny wpis do rejestru zabytków nieruchomych pod nr A/1181/981 z dnia 17.06.1963 roku. Fundowany był w latach 20. XIII wieku przez Piastów, jako kościół szpitalny. Powstanie kościoła związane jest z polskimi władcami i ważnymi postaciami polskiej historii. Powszechnie wiązany jest z osobą św. Jadwigi Śląskiej, ale w fundacji uczestniczył również jej syn, bohater spod Legnicy, książę Henryk II Pobożny oraz jego żona Anna. Tym ostatnim przypisuje się sprowadzenie benedyktynów do obsługi kościoła i związanego z nim szpitala. O wysokiej randze i znaczeniu tej fundacji świadczy wykorzystanie przy wznoszeniu kościoła książęcego warsztatu kamieniarskiego, wykonującego prace m.in. w Trzebnicy i na zamku legnickim, najlepszego w tym czasie na Śląsku. W pobliżu kościoła istniało legendarne, cudowne źródło św. Jadwigi. Kościół, jako jedyny zachowany, ceglany, romański kościół szpitalny w Polsce stanowi wspaniałe świadectwo ambicji piastowskich władców i poziomu kulturalnego Polski w początkach XIII wieku.

Kościół jest budowlą salową, na planie prostokąta, z węższym prezbiterium, z dostawioną półkolistą absydą. Wnętrze nakryto półkopiłą nad absydą, sklepieniem żaglastym nad prezbiterium oraz kolebkowym z lunetami nad nawą. Od północy dostawiono pomieszczenie zakrystii. Budynek jest murowany z cegły, tynkowany z pozostawieniem partii ścian z licem ceglany. Na styku z gruntem reliktoowo zachował się pierwotny cokół ceglany. Poniżej krawędzi dachu widnieje dekoracja z fryzem arkadkowym, ściany szczytowe wykończone są kocim biegiem. Wejścia w ścianie północnej i południowej posiadają proste portale kamienne, dodatkowo po stronie południowej zachowane są relikty historycznego portalu.

Zabytek uszkodzony był podczas wojny 30-letniej, przebudowany w latach 60. XVII wieku (nowa ściana zachodnia, przypory i sklepienia; przekształcone okna) oraz około 1700 roku (wieżyczka na sygnaturkę). Uszkodzony podczas wojny, zachował się bez historycznej więźby dachowej, zastąpionej nową w latach 1976-78.

Stan zachowania obiektu wymaga interwencji konserwatorskiej. Pokrycie dachowe z licznymi nieszczelnościami i ubytkami, występuje szerokie skażenie mikrobiologiczne (szczególnie silne po stronie północnej). Miejscowe porażenie owadami konstrukcji dachowej. Niedrożna instalacja odprowadzania wód opadowych. W partii przyziemia skażenie mikrobiologiczne ścian. Lico ceglane oraz elementy kamienne zanieczyszczone, spękane, o zdeintegrowanych spoinach. Wyprawy tynkarskie spękane, zawilgocone, odspojone.

2. Przedmiot projektu.

Przedmiotem I etapu prac jest kompleksowy remont dachu kościoła obejmujący naprawę konstrukcji więźby dachowej i wymianę pokrycia dachowego, jak również kompleksowe prace konserwatorskie i restauratorskie elewacji. Dodatkowo prace remontowe przewidują rekonstrukcję wieżyczki, częściowo zniszczonej w wyniku działań wojennych oraz krzyży, oryginalnie ulokowanych w szczytach dachu kościoła.

Przeprowadzenie prac jest niezbędne ze względu na zły stan zachowania obecnego pokrycia gontowego, więźby, wypraw tynkarskich lica ceglanego oraz elementów kamiennych. Porażenie owadami drewnianych elementów więźby dachowej znacznie przyspiesza ich degradację i może prowadzić do zawalenia. Skażenie mikrobiologiczne, nieszczelność oraz ubytki gontu mogą prowadzić do znacznego pogłębienia zniszczeń murów kościoła, natomiast obluźwane elementy stanowią zagrożenie dla użytkowników kościoła. Pozostawienie, już silnie zdeintegrowanych, elementów elewacji na dalsze oddziaływanie niekorzystnych czynników, może w krótkim czasie doprowadzić do degradacji materiału w stopniu zagrażającym całemu zabytkowi.

Zakres planowanych prac, w obrębie dachu, obejmie:

- demontaż dwóch krzyży ze szczytów dachu
- demontaż instalacji odgromowej
- demontaż obróbek blacharskich, rynien i rur spustowych
- demontaż pokrycia dachowego z gontu oraz ołacenia dachu
- wymiana wybranych elementów drewnianych więźby dachowej (podwaliny, murlaty, krokwie, jętki, płatwie, podciągi, słupy, miecze, zastrzały)
- odgrzybianie elementów drewnianych, następnie impregnacja konstrukcji dachu
- położenie wysokoparoprzepuszczalnej membrany oraz łączenia

- wykonanie pokrycia dachowego dachówką ceramiczną karpiówką w łuskę
- montaż obróbek blacharskich, rynien oraz rur spustowych z blachy miedzianej
- wykonanie i montaż trzech nowych krzyży
- montaż nowej instalacji odgromowej
- wykonanie konstrukcji szkieletowej wieżyczki
- pokrycie deskami kopuły wieżyczki
- pokrycie blachą miedzianą kopuły i ścian wieżyczki
- wykonanie i montaż elementów dekoracyjnych z blachy mosiężnej: kule
- wykonanie i montaż elementów z blachy miedzianej: chorągiewka, krzyż, gzymsy.

Zakres planowanych prac, w obrębie elewacji, obejmie:

- mechaniczne usunięcie roślinności porastającej lico ceglane
- wzmocnienie partii najsilniej zniszczonych (powierzchnie osypujące się, łuski) hydrofilnym preparatem opartym na organicznych związkach krzemu, z sezonowaniem w atmosferze o podwyższonej wilgotności przez okres trzech tygodni dla prawidłowego usieciowienia preparatu
- usunięcie wypraw tynkarskich z powierzchni muru wytypowanych do odsłonięcia historycznego lica ceglanego
- usunięcie tynków silnie zdeintegrowanych, zawilgoconych oraz wtórnych tynków cementowych; usunięcie skorodowanych cegieł
- usunięcie wtórnych uzupełnień cementowych i zdeintegrowanych spoin, z zachowaniem szczególnej ostrożności względem materiału historycznego
- oczyszczenie powierzchni z zabrudzeń poprzez mycie strumieniem wody, w miejscach mocno zabrudzonych z użyciem preparatów opartych na związkach kwasu fluorowodorowego
- odsalanie lica ceglanego oraz elementów kamiennych metodą swobodnej migracji soli do rozszerzonego środowiska, z użyciem okładów z ligniny i wody, pozostawiając do swobodnego wyschnięcia
- naprawa spękań muru metodą systemową lub z zastosowaniem iniekcji
- wykonanie niezbędnych przemurowań (koci bieg, zwieńczenia pinakli, zwieńczenie okna romańskiego) z wykorzystaniem cegieł w odpowiednio dobranym formacie i kolorze, zbliżonym do oryginalnych

- rekonstrukcja lica ceglanego z wykorzystaniem cegieł w odpowiednio dobranym formacie i kolorze, zbliżonym do oryginalnych
- naprawa pęknięć w tynku poprzez iniekcje z użyciem płynnych mineralnych mas iniekcyjnych
- uzupełnienie drobnych ubytków przy użyciu gotowych zapraw restauratorskich barwionych w masie lub zapraw mineralnych, o właściwościach fizyko – mechanicznych oraz wyglądzie maksymalnie zbliżonym do oryginału
- uzupełnienie spoinowania lica muru ceglanego zaprawą wapienno – piaskową z dodatkiem cementu (wapno gaszone, piasek rzeczny o różnych frakcjach, cement portlandzki) lub gotową zaprawą odpowiadającą kolorem, frakcją kruszywa oraz właściwościami fizyko – mechanicznymi spoinie oryginalnej
- scalenie kolorystyczne uzupełnień z użyciem farb krzemianowych
- rekonstrukcja wypraw tynkarskich z zastosowaniem tynku czysto wapiennego z dodatkiem wapna trasowego: metodą ciągnięcia profilem in situ dla detalu architektonicznego; techniką trójwarstwową dla tynków płaskich
- gruntowanie oraz malowanie tynków z zastosowaniem farb krzemianowych.

3. Cel projektu.

Celem prac konserwatorskich jest zahamowanie procesów destrukcyjnych oraz przywrócenie walorów estetycznych kościoła p.w. Najświętszej Marii Panny w Środzie Śląskiej. Przede wszystkim powinno się przeprowadzić zabiegi służące zachowaniu i ochronie substancji zabytkowej, z uwzględnieniem materiału z jakiego został wykonany.

Realizacja projektu podkreśli historyczny charakter zabytku oraz wyeksponuje wartości artystyczne i naukowe, co wpłynie na upowszechnienie dziedzictwa kulturowego i podtrzymanie funkcji publicznej. Realizacja zadania pozwoli na zachowanie dla przyszłych pokoleń cennego obiektu, przyczyni się do wzrostu świadomości dziedzictwa kulturowego lokalnej społeczności i jej aktywnego udziału w kulturze.

Zrealizowane przedsięwzięcie przyniesie bezpośredni pożytek publiczny, o którym mowa w art. 4 ust. 1 pkt 16 ustawy z dnia 24.04.2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, tj. w zakresie ratownictwa i ochrony ludności.

4. Adresaci / Uczestnicy.

Adresatami projektu są mieszkańcy Środy Śląskiej i parafii Diecezji Wrocławskiej, turyści oraz pielgrzymi.

Świątynia służy parafianom dla celów sakralnych jak i dla spotkań integracyjnych lokalnej społeczności. Dodatkowo odbywają się w niej również msze w liturgii grekokatolickiej. Jako unikatowy zabytek ceglanej architektury romańskiej stanowi ważny element śląskiej tożsamości i infrastruktury turystycznej.

PARAFIA RZYMSKOKATOLICKA
pw. św. Andrzeja Apostoła
ul Kolejowa 2, 55-300 Środa Śląska
tel. 71 317 34 97
SALEZJANIE

PROBOSZCZ

ks. Marcin Kozyra